

ორიენტალიზმიდან ჰომონაციონალიზმამდე: ქვიარ პოლიტიკა, ისლამოფობია და ევროპეიზაცია კოსოვოში

პირო რექსები

მთარგმნელი: თორნიკე ჭუმბურიძე

ქვიარ¹ პოლიტიკური მოძრაობები აღმოსავლეთ ევროპაში სულ უფრო მეტად ხდება კიდევ ერთი დისკურსული სივრცე, სადაც ევროკავშირის მულტიკულტურული მოქალაქეობა გადაისინჯება. ხშირად, ეს ხდება მარტივი ოპოზიციების – სეკულარული/რელიგიურის; მოდერნული/ტრადიციულის; გენდერული თანასწორობა/პატრიარქატისა და აღმოსავლეთი/დასავლეთის – გადაკვეთაზე. ბოლო ათწლეულებში, ევროპული და ამერიკული ქვიარ ლიტერატურა დაუპირისპირდა ამ ბინარულობებს, განიხილა რა ის გზები, რომლებითაც ქვიარ თემები ნორმალიზდება, დეპოლიტიზდება და ინტეგრირდება ჰეგემონიურ ლიბერალურ სტრუქტურებში იდენტობის სხვა განზომილებების – მაგალითად კლასის, რასის და რელიგიის – ექსკლუზიის გავლით. Puar-ის (2007, გვ. 39) შრომები იმის თაობაზე, თუ როგორ აქცევს სექსუალურ უფლებებს აშშ-ის ჰეგემონიის თანამონაწილედ „დისკურსული პრაქტიკა, რომელიც გამოაცალკევებს ამერიკულ გეებს და ქვიარებს რასობრივი და სექსუალური სხვებისგან“, სხვა სიტყვებით, ჰომონაციონალიზმი, ასეთი კრიტიკის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი მაგალითია.

Schulman-ის (New York Times, 22 ნოემბერი, 2011) კონცეპტი „ფინქლო-შინგი“, რომელიც მოიხელთებს ისრაელის „განზრახულ სტრატეგიას, შენიღბოს პალესტინელთა უფლებების მიმდინარე დარღვევა“ და Scott-ის (2011) ნაშრომი სექსუალიზმზე, ანუ მოსაზრებაზე, რომ მხოლოდ სეკულა-

რიზმია თავსებადი სექსუალურ უფლებებთან, სექსუალურ უფლებებსა და მოქალაქეობაზე არსებული ამ ეჭვნაკლული დისკურსის გარღვევის სხვა მაგალითებია.

ბოლო ხანებში, ეს ლიტერატურა გამოიყენეს იმისათვის, რომ გამოკვლევულიყო ევროკავშირის გაფართოება, როგორც გენდერირებული და სექსუალიზებული პროცესი, რომელიც გულისხმობს მულტიკულტურული მოქალაქეობის შექმნას, სექსუალური უფლებების გარშემო ჩამოყალიბებული თემების ბრძოლების სხვა მარგინალური ჯგუფების ბრძოლებისგან იზოლირების გზით. Kulpa (2014, გვ 431), მაგალითად, ამ პროცესს უწოდებს „გენოლის პეგადაგოგიკას“, „ჰეგემონიურ დიდაქტიკურ ურთიერთებას, რომლის პირობებშიც [ცენტრალური და აღმოსავლეთი ევროპა] წარმოდგება დასავლური/ევროპული „პედაგოგიკის“ ობიექტად და მოიაზრება, როგორც გამუდმებით „პოსტ-კომუნისტური“, „ტრანზიციული“, (ანუ, არა ლიბერალური, ჯერ არა, არა საკმარისად) და ჰომოფობიური“. ბოლო ათწლეულში, როცა ევროკავშირმა აღიარა და ევროკავშირის მოქალაქეობაში ჩაწერა ჰომოსექსუალური ცხოვრების გარკვეული წესები და იდენტობები², ევროკავშირი გამოარჩევს ქვიარ თემებს, როგორც სექსუალიზებულ მონაცვლად „სხვებს“, როგორც მსხვერპლებს, რომლებსაც სჭირდებათ დაცვა და ევროკავშირის ჩარევა პოლიტიკური აგენტობის და მოქალაქეობის შესაძენად. ქვიარ თემების ასეთი რეპრეზენტაცია წარმოადგენს მათ ისე, თითქოს სჭირდებოდეთ პატერნალისტური მფარველობა, სანამ სრულ პოლიტიკურ აგენტობას მოიპოვებენ და ამავდროულად, საშუალებას აძლევს ევროკავშირს, პოზიციონირდეს როგორც პროგრესის და მოდერნულობის განხორციელება, რომლისკენაც ყველა უნდა ისწრაფვოდეს, განსაკუთრებით ის ხალხები, რომლებიც ევროკავშირის პოტენციურ მოკავშირეებად მოიაზრებიან. აღმოსავლეთ ევროპაში ქვიარ თემებზე თავდასხმები კონტექსტუალიზდება პოსტკონფლიქტური პოპულისტური პოლიტიკის და პოსტ-სოციალისტური რელიგიური აღორძინების დისკურსში, რომლის თანახმადაც, ხანგრძლივმა ტრანზიციებმა, რომლებისთვისაც დამახასიათებელი იყო უმუშევრობა, კორუფცია და სიღარიბე, წარმოშვეს ნაციონალისტური და მემარჯვენე-რელიგიური პოპულიზმი, რომელიც საფრთხეს უქმნის ქვიარი მოქალაქეების თავისუფლებას. პოსტ-სოციალისტური და პოსტ-კონფლიქტური საზოგადოებებიდან

წარმატებული „ტრანზიცია“, ამის თანმდევ აღიარებასა და ევროკავშირში ასიმილაციასთან ერთად, არის ტელეოლოგია, რომლის მეშვეობითაც ევროკავშირი, ადგილობრივ პოლიტიკურ ელიტებთან თანაშრომლობით, კუთვნილების ახალ პოლიტიკას აყალიბებს. ამგვარად, ქვიარ უფლებების დისკურსი ხდება ერთ-ერთი მთავარი სივრცე, სადაც ევროპეიზაციასთან დაკავშირებული დაძაბულობები იყრიან თავს.

აღმოსავლეთ ევროპაში ქვიარ უფლებების ევროპეიზაციაზე ლიტერატურის ტენდენცია იყო კომპლექსური პოსტ-სოციალისტური რეალობების დაქვემდებარება და ხშირად, ყველა გამოცდილების ერთად დაჯგუფება პოსტ-სოციალისტური „ტრანზიციის“ და „ევროპეიზაციის“ კვლევების უფრო ფართო კრიტიკის ქოლგის ქვეშ. მიუხედავად იმისა, რომ არსებობს მსგავსებები იმაში, თუ როგორ მოხდა ქვიარ უფლებების დისკურსის ათვისება ევროკავშირის აღმოსავლეთით გაფართოების ზოგად პროცესებში, ევროპაში ქვიარ კრიტიკის დეკოლონიზება მოითხოვს არამხოლოდ ევროპეიზაციის პოსტ-კოლონიური და პოსტ-სოციალისტური კრიტიკების შერწყმას³, არამედ იმის გამომჟღავნებასაც, როგორ გვხვდება ისლამოფობია ქვიარ უფლებებზე მეინსტრიმულ დებატებში როგორც ევროპის „ცენტრში“, ისე მის „პერიფერიაში“. ევროპის შიგნით, ქვიარ უფლებებზე დისკურსებში არსებული ისლამოფობია უკვე კარგად არის აღწერილი⁴. მაგალითად, ნიგნი „გეები, რომელთაც არ შეუძლიათ წესიერად იყვნენ გეები: ქვიარ მუსლიმები ნეოლიბერალურ ევროპულ ქალაქში“, El-Tayeb (2012, გვ. 80), შენიშნავს, რომ „მუსლიმების, მათ შორის, ქვიარი მუსლიმების გასხვავება, ევროპული ფენომენია და რომ, სინამდვილეში, კონტინენტის ერ-სახელმწიფოების ევროპეიზაცია მნიშვნელოვანწილად არის გამოხატული მათ საერთო ისლამოფობიაში და კონტინენტური კავშირის მთავარ საფრთხედ ემიგრაციის დასახვაში“.

იმის გამომჟღავნებისას, თუ როგორ თანხვდებიან ისლამოფობია და ქვიარ უფლებების დისკურსი ევროპის ემიგრანტულ და მუსლიმურ თემებში, ამ კვლევებს ხშირად თვალთახედვის მიღმა რჩებათ ის, რომ ევროპის „პერიფერიაზე“ მცხოვრები მუსლიმები ისლამოფობიის სამიზნეები ხდებიან ქვიარ უფლებებზე იმ დისკურსების მეშვეობით, რომლებიც ევროკავშირის გაფართოების პოლიტიკის ნაწილია. მსგავსად, კვლევები იმის თაობაზე, თუ როგორ აითვისა ქვიარ უფლებების პროექტები ევროკავშირის

გაფართოების დისკურსმა პოსტ-სოციალისტურ აღმოსავლეთ ევროპაში, მაგალითად Ayoub and Paternotte (2014), „ღვებ აქტივიზმი და ევროპის შექმნა: ცისარტყელისფერი ევროპა“, მიუხედავად იმისა, რომ განიხილავენ ევროკავშირის მიერ ქვიარ უფლებების ინსტრუმენტალიზებას ევროკავშირის გაფართოების პოლიტიკის მიზნებისთვის, უგულებელყოფენ იმ განსხვავებებს, რომლებიც გვხვდება ამ დისკურსების გამოჩენისას მუსლიმი უმრავლესობის მქონე აღმოსავლეთ ევროპულ ქვეყნებში. მეტიც, კვლევები იმის თაობაზე, თუ როგორ გვხვდება ისლამოფობია გენდერულ და სექსუალურ უფლებებზე დისკურსებში ახლო აღმოსავლეთში, აფრიკა-სა და აზიაში, მაგალითად, გვიჩვენებს ინტერნაციონალის და ნეოკოლონიალურ ფორმაციებში მისი ჩართულობის Massad-ისეული (2004) კრიტიკა⁵, ასევე უკანა პლანზე წევნ აღმოსავლეთ ევროპელი მუსლიმი თემების გამოცდილებებს. ეს უყურადღებობა შესაძლოა გამოწვეულია იმ დომინანტური სივრცითი და დროითი კონფიგურაციებით, რომლებიც აღმოსავლეთ ევროპულ მუსლიმებს კოლონიალური ისტორიის და ახლო აღმოსავლეთის გეოგრაფიის მიღმა ათავსებენ. ვცდილობ რა, განვავრცო ეს ანალიზი, მე ვაკვირდები იმას, თუ როგორ წარმოდგება ისლამოფობია კოსოვოში ქვიარ უფლებებზე დისკურსებში ევროკავშირის გაფართოების უფრო ფართო პროცესების შიგნით. კოსოვო, სადაც აღმასრულებელი ძალაუფლებით აღჭურვილი ევროკავშირის სადამკვირვებლო მისიის (EULEX) ხანგრძლივ ყოფნას თან ერთვოდა ქვეყნის სუვერენიტეტის ერთგვარი სიმყიფე⁶, ევროპული ჰომონაციონალიზმის თვალნათელ მაგალითს გვთავაზობს. მიუხედავად იმისა, რომ კოსოვო აღიარებს გვიქორწინებას⁷ და კონსტიტუციით ადგენს ზომებს სექსუალური ორიენტაციის ნიადაგზე დისკრიმინაციის წინააღმდეგ⁸, ის სტაბილურად რჩება ერთ-ერთ ყველაზე ჰომოფობიურ საზოგადოებად ევროპაში. რით აიხსნება ეს მკვეთრი კონტრასტი, ერთი მხრივ, კოსოვოს მმართველი სტრუქტურების და ევროკავშირზე ორიენტირებული ელიტის სურვილებს და, მეორე მხრივ, მოსახლეობაში ფართოდ გავრცელებულ ჰომოფობიას შორის?

ეს თავი განიხილავს, როგორ ხდება კოსოვოში არსებული გარკვეული ქვიარ პოლიტიკური ფორმაციების ათვისება ევროპეიზაციის დისკურსში და როგორ გამოარჩევს ევროკავშირი დასაცავად ამ თემებს, როგორც მონყვლად სექსუალურ უმცირესობებს, რომლებიც ევროკავშირის მფარ-

ველობის ქვეშ უნდა მოექცნენ. მე ვამტკიცებ, რომ ბალკანეთის იმ ორიენტალისტური რეპრეზენტაციების მეშვეობით, რომლებიც წარმოადგენენ მას „ორაზროვანი პარტიკულარულობის“ (Todorova, 1997) სივრცედ, არც აღმოსავლეთად და არც დასავლეთად, ქვიარ იდენტობები კოსოვოში დეპოლიტიზდება და აიგება როგორც „ტრანზიციის“ მონყვლადი მსხვერპლები, რომელთა გათავისუფლება შესაძლებელია მხოლოდ ევროპაში გადასვლით ან ევროპის სახლში შემოყვანით. ორივე შემთხვევაში, მათ წარმოადგენენ როგორც უცხოებს თავიანთი უშუალო გეოგრაფიებისთვის; მათი რეპრეზენტაცია იმ საზოგადოების მსხვერპლებად, რომლებშიც ცხოვრობენ, სახავს მათ უკვე მოდერნულად და ევროპულად, საპირისპიროდ მათი საზოგადოების დანარჩენი ნაწილისა, რომელიც აღინერება როგორც ტრადიციული, ჩამორჩენილი და რელიგიური. ქვიარები კოსოვოში შემდგომ ხდებიან სიმბოლოები ალყაში მოქცეული ევროპის, რომელიც უნდა გათავისუფლდეს. ევროკავშირის მცდელობა, გადაარჩინოს ქვიარები კოსოვოში, საკუთარ თავზე მიმართული მისიაა, გადაარჩინოს თავი ჰომოფობიური წარსულისგან და ამავდროულად, გაფართოების პროცესში შეინარჩუნოს ტრადიცია/პროგრესის ბინარულობები, რომლებიც აძლევენ მას საშუალებას, დაუკავშიროს თავი პროგრესს და მოდერნულობას.

ეს „პროგრესის ჰეგემონიური კონცეფციები“ – ამტკიცებს ბატლერი (2008, გვ. 1) – „თავს განსაზღვრავენ იმ პრემოდერნულ დროითობასთან მიმართებით და წინააღმდეგ, რომელსაც თავად აწარმოებენ თვითლექტიმაციისათვის“. მე ვამტკიცებ, რომ პროგრესის ევროკავშირისეული კონცეფციები ოპერირებენ იმ სხვადასხვა არასამთავრობო ორგანიზაციის მეშვეობით, რომლებიც გაფართოების პროცესში, ვალიდურს ხდიან ევროპული სექსუალობების მულტიპლიკაციას, არტიკულირებენ რა ამ სექსუალობებს ადგილობრივ, „რეპრესირებულ“ სექსუალობებთან და ჩამორჩენილ მუსლიმურ ქვეყნებთან დაპირისპირებაში. განიხილავს რა ევროპული არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ სექსუალობების მულტიპლიკაციას რუმინეთის და ალბანეთის მაგალითზე, Woodcock (2004, გვ. 11) ამტკიცებს, რომ ეს სექსუალობები „პრივილეგირებულია, როგორც იდენტიფიკაციის მთავარი და პოლიტიკური ფორმები. ჰეტეროსექსუალი/ჰომოსექსუალი ბინარულობის სახით“ და რომ მათ შეუძლიათ „ზიანი მი-

აყენონ სექსუალობების და იდენტობების კომუნიკაციის უკვე არსებულ, უფრო დახვეწილ ქსელებს“.

ამ თავის მიზანი არის არა ის, ეჭვქვეშ დააყენოს ქვიარ ინდივიდების და თემების უფლება, თავი დაუკავშირონ ევროკავშირის მიერ მხარდაჭერილი გეი უფლებების პოლიტიკას, არამედ ის, რომ განიხილოს, როგორ ხდება ამ პროექტა ნაწილი ჩართული ისლამოფობიის სხვადასხვა ფორმაში და როგორ შეუძლია მოსაზრებას, რომ ქვიარ უფლებები თავსებადია მხოლოდ ევროპულ ღირებულებებთან, შეაფერხოს ან/და ჩააჩუმოს ალტერნატიული სექსუალობები. მე არ ვაპირებ ამჟამინდელი სიტუაციის ალტერნატივებზე სპეკულაციას. ამის სანაცვლოდ, მსურს გავაკრიტიკო „სტრუქტურა, რომელიც, სწორედ ახლა, ზღუდავს ჩვენს შესაძლებლობას, გავიხედოთ მის მიღმა და მივალწიოთ იმ ადგილებს, რომლებიც ვიცით, მის კედლებს გარეთ არიან“, რათა შევძლო, „ახალი ფორმა მივცე სურვილს, სხვა ორიენტირისკენ მივმართო იმედი, ხელახლა წარმოვიდგინო შესაძლებელი და ეს ყველაფერი გავაკეთო იმ ფანტაზიების გარეშე, რომლებიც უფლებებსა და რესპექტაბელურობაშია ჩაბუდებული“ (Halberstam, 2013, გვ. 6). სხვა სიტყვებით, ქვიარ უფლებების ჰეგემონიურ ფორმაციებთან თანხვედრის კრიტიკა არ მოითხოვს ალტერნატიული ან არანორმატიული სექსუალობების ინტერპელაციას, რადგან ეს „დისკურსისკენ ნაქმება“, როგორც ფუკო შეგვახსენებს (1999), შეიძლება ესწრაფოდეს ალტერნატიული სექსუალობების და სუბიექტურობების შენახვას, კატალოგიზების ან ათვისებას სექსუალობაზე და უფლებებზე უკვე არსებული ეპისტემოლოგიების ნუსხაში. შემოპატიჟება, დისიდენტიფიკაცია, არაღქმადობა და უხილაობა შესაძლოა იმ ცოცხალ სტრატეგიებს შორის იყვნენ, რომლებითაც ქვიარები უპირისპირდებიან ქამინგაუთის და ხილვადობის ნორმატიულ ლიბერალურ პოლიტიკებს, რათა თავიდან აიცილონ ნეოლიბერალურ გუვერნმენტალურ ტექნოლოგიებში შთანთქმა.

მსჭელობას დავინწყებ იმით, თუ როგორ ხდება კოსოვოს ქვიარ ნარატივების ათვისება „ევროპაში დაბრუნების“ პარადიგმაში იმის ფონზე, რომ ევროკავშირი გამოაცალკევებს ქვიარებს სხვა მარგინალიზებული ჯგუფებისგან, განსაკუთრებით, მუსლიმური თემებისგან, როგორც არქეტიპულად ევროპულ „სხვას“. შემდგომ განვიხილავ, როგორ იყენებს ორგანიზაცია Kosovo 2.0 ორიენტალიზაციის და ჰომონაციონალისტურ სტრატეგიებს

კოსოვოს ევროპისადმი კუთვნილების საზომად, ათავსებს რა ქვიარ სუბიექტებს ევროპული გაფართოების დისკურსში და მიჭნავს მათ იმათგან, ვინც ანტიევროპულად მიიჩნევა. ამ პროცესს მე ევროვოშინგს ვუნოდებ. შემდგომ, ვანალიზებ იმას, როგორ ხდება ქვიარ უფლებები დისციპლინური ზომა, რომლის მეშვეობითაც კოსოვოს მუსლიმურ თემებს აიძულებენ, აწარმოონ ჰომოგენიზებული რეპრეზენტაციული მანდატი ისლამისთვის კოსოვოში. საბოლოოდ, ვამტკიცებ, რომ დომინანტური პოლიტიკური დისკურსი ევროპულ ინტეგრაციაზე კოსოვოში რეპრეზენტირდება როგორც ერთადერთი გზა იმისათვის, რომ ეს საზოგადოება გადავარჩინოთ თავისი რელიგიური თუ ღარიბი სხვებისგან და სრულად დავისნათ ამ საზოგადოების წევრები – როგორც ევროპელები – თავიანთ არაევროპული – სოციალისტური თუ ოსმალური – წარსულისგან.

კოსოვოელი გეები ალყაში

...კოსოვოელ გეებს უწევთ, იცხოვრონ იმ სამყაროსთან ერთად, რომელსაც ასე ახლოს ხედავენ დასავლეთ ევროპაში. მათ შეუძლიათ უყურონ იმას, რასაც ადამიანებმა სხვა ევროპულ ქვეყნებში მიაღწიეს, მაგრამ ეს ერთდროულად შვებაცაა და სატანჯველიც. შეუძლიათ, აირჩიონ დარჩენ გამოკვეტილები თავიანთ ბნელ სახლებში და იცქირონ გამყოფ ზღვარს მიღმა, ან სცადონ მისი გალახვა, სახიფათო ხიდების გავლით, იმ სწავიპერებისთვის თავის არიდებით, რომლებიც ყველგან არიან მათ გარშემო.

(Ambrose, 2009, ონლაინ).

ევროკავშირის ცივილიზაციური დისკურსი სელექციურად ოპერირებს, ერთი მხრივ, იმ ჯგუფების ინკლუზიით, რომლებიც „ევროპულ“ ღირებულებებთან თავსებადად მიიჩნევიან და მეორე მხრივ, იმ ჯგუფების ექსკლუზიით და გასხვავებით, რომლებიც „არაევროპულად“ ან „ანტიევროპულად“ მოიაზრებიან⁹. ამგვარად, ქვეყნების მიღება ევროკავშირში შეიძლება მოხდეს მხოლოდ მას შემდეგ, რაც მთავარი ანტაგონისტი აქტორები განეიტრალებიან

ევროპასთან გაერთიანების უფრო ფართო დისკურსის შიგნით. ისე ჩანს, რომ ეს განსაკუთრებით მართალია იმ ქვეყნების შემთხვევაში, სადაც მოსახლეობის უმრავლესობა მუსლიმია¹⁰. ეს ზომები, ექსპლიციტური თუ იმპლიციტური დირექტივები, რომლებიც ევროკავშირის სხვადასხვა ბიუროდან მოდის, ტარდება როგორც წინასწარი მოქმედებები უსაფრთხოების იმ პოტენციური დეფიციტის საკომპენსაციოდ, რომელიც მუსლიმური უმრავლესობის ქვეყნის ევროკავშირში მიღებას შეიძლება მოჰყვეს. ისლამური პრაქტიკები განიხილება როგორც ბარიერები თანამედროვე ევროპული მოქალაქეობის განვითარებისთვის, განსაკუთრებით კოსოვოში, სადაც ჰომოფობიური ხასიათის რელიგიურ ალტკინებებს ხშირად აიგივებენ პოტენციურ საფრთხეებთან ეროვნული უსაფრთხოებისა და ევროპეიზაციისთვის. ეს ხდება იმ დებატების შიგნით, რომლებიც, ერთი მხრივ, რელიგიურ თემებს მოიაზრებენ ტრადიციულ და ჩამორჩენილ ელემენტებად, რომლებიც საფრთხეს უქმნიან კოსოვოს და, მეორე მხრივ, უკუღებელყოფენ ინტერსექციური სუბიექტურობების, მაგალითად, ქვიარი მუსლიმების არსებობას. რა ხდის ქვიარ სუბიექტებს უფრო ათვისებადს ევროპეიზაციის პროცესში, ვიდრე მუსლიმებს?

ამგვარადვე, ადგილობრივი ელიტების პლატფორმები ევროპული მულტიეთნიკური და მულტუკულტურული ერებისთვის, პლატფორმები, რომლებიც ევროპის მოთხოვნებითაა განსაზღვრული, ფორმას „ევროპასთან დაბრუნების“ ან „ევროპასთან ხელახლა გაერთიანების“ მოდელის მიხედვით იძენენ. ეს დისკურსი გულისხმობს, რომ კოსოვოს ისტორია არ ყოფილა ევროპული ისტორიის შემადგენელი ნაწილი. ამის ნაცვლად, ის დაექვემდებარა „არაევროპულ“ ძალას (ანუ მიიჩნევა, რომ როგორც ოსმალების იმპერია, ისე სოციალიზმი შეუთავსებელია ევროპულ ღირებულებებთან) და, ამიტომაც, ეს ისტორიული გამოცდილება წარმოდგება ან სიცარიელედ, ან ტვირთად, რომელთან გამკლავებაც „ევროპასთან ხელახლა გაერთიანების“ წინაპირობაა. შედეგად, ევროპელობის დამტკიცება ხდება არა მხოლოდ *sine qua non* ევროკავშირთან ინტეგრაციის პროცესებისთვის, არამედ დისციპლინური ზომაც, რომელიც საშუალებას აძლევს ევროკავშირს, ჩაერიოს კოსოვოს შიდა საქმეებში, რათა დაეხმაროს მას „ევროპული სტანდარტების“¹¹ მიღწევაში. მეტიც, როცა დისკრიმინაციის საწინააღმდეგო ზომები მიიღება, პოლიტიკური ელიტები ასეთ გადაწყვეტილებებს ასაბუთებენ იმით, რომ ევროკავშირის რეგულაციებს

და კანონმდებლობის სავალდებულო ჰარმონიზაციას ცვლილებების მთავარ მიზეზად და მოტივაციად მოიხმობენ. ამით, ეს ზომიერი ლიბერალური დისკურსები პირდაპირ კვებავენ მზარდ წინააღმდეგობას სექსუალური უფლებებისადმი, რომლებიც ადგილობრივ დონეზე აღიქმება როგორც ევროკავშირის კიდევ ერთი ჩარევა კოსოვოს შიდა საქმეებში.

ევროპული ლიბერალური წესრიგი, საკუთარი თავის საკუთარსავე წინააღმდეგობებთან ერთად კვლავწარმოების პროცესში, ხშირად აქცევს ბალკანეთში ევროკავშირის გაფართოების ლოკალურ უბნებს დეპოლიტიზირებულ სივრცეებად. ეს განსაკუთრებით იმ შემთხვევებში ხდება, როცა ევროკავშირის გაფართოება თანხვდება ლიბერალურ სამშვიდობო მისიებს, მაგალითად, კოსოვოში, სადაც ლოკალური ყოველთვის აღიქმება როგორც პერიფერიული, სუბალტერნული და პრემოდერნული.¹² ევროპული გაფართოების პროცესებში ლოკალურის ძიება, როგორც წესი, აიგება ინიციატივებით, რომლებიც მიზნად ისახავენ გააძლიერონ ადგილობრივი „სამოქალაქო საზოგადოება“ ან შექმნან ისეთი, რომელიც ერგება ევროკავშირისთვის სასურველ მოდელს. ევროკავშირის ბოლოდროინდელი პროექტი კოსოვოში, „ჰომოფობიის წინააღმდეგ: კოსოვოში ლგბტ ადამიანებისთვის დახმარების სისტემების აგება“, რომლისთვისაც 140 422 ევრო გამოიყო, ერთი ასეთი მაგალითია. პროექტი მიზნად ისახავს „გაზარდოს სამოქალაქო საზოგადოების როლი ადამიანის უფლებების და დემოკრატიული რეფორმების გაძლიერებაში, კერძოდ, ლგბტ პირების, საჯარო ცხოვრებაში მათი წარმოდგენის და მათი პოლიტიკური ჩართულობის მხარდაჭერით“ (Kosovoprojects.eu, 28 სექტემბერი, 2014).

ეს პროექტები ყოველთვის აგებულია „პრობლემა-გადაწყვეტა“ იმპერატივის გარშემო, ყოველთვის დეკონტექსტუალიზებული და დეპოლიტიზებულია, გამოცალკევებული მარგინალიზების ყველა სხვა ფაქტორისგან. ამრიგად, ევროკავშირის ჩართულობა კოსოვოში კონცენტრირებულია ქამინგაუთის პოლიტიკაზე და ისეთი სპეციფიკური ქვიარ სუბიექტის აგებაზე, რომელიც შეესაბამება ქვიარ უფლებებზე ევროკავშირის ნარატივს. ეს მიდგომა, როგორც Malansan (2003, გვ. 478) ამტკიცებს, აწარმოებს ერთ-სექსიანი [სიყვარულის] იმ პრაქტიკებს, რომლებიც ქამინგაუთით გათავისუფლების დასავლურ კატეგორიაში არ ჯდება, როგორც ჰომოფობიურს ან პრემოდერნულს. მეტიც, Manalansan ასევე მიანიშნებს გვი ლიბერაციის

ნარატივის სივრცით და დროით კონფიგურაციებზე და მის უნივერსალურობის პრეტენზიაზე, რომელიც ფოკუსირდება იდეაზე, რომ პრემოდერნულ ჰომოსექსუალურ პრაქტიკებს შეუძლიათ, აღმოაჩინონ თავიანთი პოლიტიკური აგენტობა და მოდერნული სუბიექტურობა მხოლოდ დეველოპმენტალური ნარატივების შიგნით. ამ ნარატივების თანახმად, „გეი“ მნიშვნელობას იძენს მხოლოდ იმ დეველოპმენტალური მოდელის მიხედვით, რომელიც იწყება გაუთავისუფლებელი, „პრეპოლიტიკური“ ჰომოსექსუალური პრაქტიკით და რომელიც კულმინაციას აღწევს გათავისუფლებულ, „დაქამინგაუთებულ“, „პოლიტიზებულ“, „თანამედროვე“, „გეი“ სუბიექტურობაში.“ (გვ. 478). ამგვარადვე, გამოაცალკევებს რა გეებს (რომლებიც „ქამინგაუთის მეშვეობით უნდა გათავისუფლდნენ“), ევროკავშირი არა მხოლოდ მიტანავს გეი და ტრანს თემებს მათივე საზოგადოებების კონტექსტიდან, არამედ უხილავს ხდის კლასის, ეთნიკურობის და რელიგიის მსგავს ინტერსექციურ საკითხებს და არ ითვალისწინებს იმ სირთულეებს, რომლებიც დაკავშირებულია გადამკვეთ სუბიექტურობებთან.

მეტიც, პოზიციონირდება რა, როგორც ქვიარების მთავარი მოკავშირე კოსოვოში, ევროკავშირი აქცევს მათ იმის შიგნით, რასაც Papantopoulou „ვალის წრეს“ უწოდებს. ეკონომიკურ კონცეპტს, რომელიც გულისხმობს მატერიალური კაპიტალის გაცვლას ემოციურ კაპიტალზე. თავის კვლევაში ტრანსგენდერი სუბიექტების, ფინქვოშინგის და ისრაელის შესახებ, Papantopoulou აღნიშნავს, რომ „მადლიერების სიონისტურ ეკონომიკაში, ტრანსგენდერი სუბიექტი გამუდმებით დავალებულია დასავლეთის და კაპიტალიზმის წინაშე, რადგანაც ისინი არსებობის უფლებას აძლევენ (გვ.281). ევროკავშირი აწარმოებს ასეთი ვალის წრეს ზევით ნახსენები პროექტების დაფინანსებით. ეს კვლევები აძლიერებენ იდეას, რომ ქვიარები კოსოვოში დავალებულნი არიან ევროკავშირისგან, რომელიც მათ იცავს და საშუალებას აძლევს, იარსებონ თავიანთივე საზოგადოებების შიგნით. კოსოვოს შემთხვევაში, მადლიერების ეკონომიკის პარადიგმა დამატებით განზომილებას იძენს, რაკი [ქვეყნის] ხელისუფლება ასევე სარგებლობს მისით და „ვალის წრეს“, რომელიც ქვიარ თემზეა თავსმოხვეული, ევროკავშირში ინტეგრაციისკენ მიმართავს.

კოსოვოს ხელისუფლება ლგბტ თემის მხარდაჭერას იყენებს როგორც თავდაცვის საშუალებას და ევროპეიზაციის მტკიცებულებას. თავდაც-

ვის მოდალობა აქ მიემართება კოსოვოელების დისტანცირებას მათი წინასწარ ნაგულისხმევი, რელიგიით და სოციალისტური წარსულით განპირობებული არაევროპელობისგან და კოსოვოელების ევროპელობის კვლავდადასტურებას ქვიარ უფლებების მიღებით (რაც ევროპული პროექტისადმი ერთგულების და შესაბამისობის ნიშანია). Kosovo 2.0-ის, არასამთავრობო ორგანიზაციის, რომელსაც ძირითადად ევროპელი და ამერიკელი დონორები აფინანსებენ და რომელსაც კოსოვოელი Besa Luci და ჰოლანდიელი Joan de Boer ხელმძღვანელობენ, მიზანია, „დაარღვიოს ეთნიკური და მორალური ტაბუები და ზღუდეები“ და შეცვალოს „მსოფლიოში კოსოვოს იმიჯი“ (Freepress Unilimited, 14 დეკემბერი, 2011). ამრიგად, განსხვავებით კოსოვო 1.0-ისგან, რომელიც შეიძლება კოსოვოს ტრადიციულ, პოსტ-სოციალისტურ და პოსტკონფლიქტურ კონცეპტუალიზებას აღნიშნავდეს, Kosovo 2.0 ესწრაფვის გადაარჩინოს კოსოვო თავისივე წარსულისგან ახალი, განახლებული კოსოვოს შექმნით, კოსოვოს, რომელიც თანხვდება ევროპულ განვითარებებს. ორგანიზაციის მიერ თავისი „სექს ჟურნალის“ გავრცელებას, 2012 წელს, თავს დაესხნენ „ფუნდამენტალისტი რელიგიური ადამიანები“¹³. დებატები, რომლებიც ამ თავდასხმებს მოჰყვა, ქვიარ უფლებებსა და სეკულარული/რელიგიურის დაყოფაზე კონცენტრირდა. თავდასხმებზე გამოხმაურებისას, ერთი კოსოვოელი რეპორტიორი წერდა: „თალიბანი აღბანელები ჩვენი საზოგადოების დაავადებაა. როგორც კიბოს დროსაა, თუკი მას არ მივხედავთ და მეტისმეტად გვიან ჩავერევით, განკურნების საშუალება აღარ იქნება. ასეთ მებრძოლებს სურთ ყელი გამოლადრონ გონიერებას“ (Quinones, 2013).

მსგავსადვე, ქვიარ უფლებებზე დებატები თავსდება კონტექსტში „ჩვენ და ისინი“, ანუ, ერთ მხარეს განათლებული, თანამედროვე მუსლიმები და მეორე მხარეს გაუნათლებელი, უცოდინარი, პატრიარქალური მუსლიმები, რომლებიც უარს ამბობენ ევროპის ნაწილად გახდომაზე. ამგვარად, ადგილობრივი ქვიარ ნარატივები გამოიყენება „ექსტრემისტების“ გასაკონტროლებლად, რაც „ევროპაში დაბრუნების“ ნარატივში გაიაზრება როგორც პატრიოტული ვალდებულება. ეს დისკურსი, შემდგომ, საშუალებას აძლევს ევროკავშირს, ჩაერთოს პოსტკოლონიურ პროექტში და გამოაცხადოს „მონინააღმდეგე მოსახლეობა არა უბრალოდ დასავლურ

განვითარებას „ჩამორჩენილად“, არამედ დაბლა მდგომადაც, აღმატებული ევროპული ღირებულების შუქზე“ (Rahman, 2014, გვ. 274). თუმცა, ჰომონაციონალიზმი გამოიყენება არა მხოლოდ ევროკავშირის, როგორც პროგრესისა და მოდერნულობის გამორჩეული სივრცის წარმოებისთვის, არამედ იმისთვისაც, რომ ევროპა გათავისუფლდეს ძალადობასთან, ექსტრემიზმთან და ჰომოფობიასთან თავისი კავშირისგან, ევროპის წარმოსახვითი საზღვრების მიღმა მათი მოთავსებით. როცა კოსოვო ევროპის წარმოსახვითს ერწყმის, მისი პრობლემები ძალადობასთან და ექსტრემისტულ ისლამთან აღმოსავლეთში ექსტრენალიზდება. მაგალითად, Kosovo 2.0-ის ჟურნალის რელიგიისადმი მიძღვნილ გამოშვებაში, Robeli ამტკიცებს, რომ „კოსოვოში, ისლამისტური ორგანიზაციები გააქტიურდნენ იმ ქაოსის დროს, რომელიც 1999 წლის ომის დამთავრებას მოჰყვა, ძირითადად ქველმოქმედების საფარქვეშ“ და შექმნეს კონფლიქტი „ადგილობრივ, ტოლერანტულ ისლამსა და რელიგიის ახალ, საზღვარგარეთ ინდოქტრინირებულ დამცველებს შორის“ (2014, გვ.44).

განაცხადით, რომ ისლამის ექსტრემისტულ და ძალადობრივ ფორმებს არაფერი აქვთ საერთო კოსოვოში არსებულ ტრადიციულ ისლამთან, ამ უკანასკნელის გამოცალკევება ხდება სხვა, უფრო ძალადობრივი ისლამური მოძრაობებისგან, რომლებიც სადღაც სხვაგან იღებენ სათავეს. ეს მტკიცება, კოსოვოელ მუსლიმებს არა მხოლოდ აქცევს მუსლიმურ სამყაროში მიმდინარე ცვლილებების უბრალო დამკვირვებლებად (და არა მათ შემადგენელ ნაწილად), არამედ კოსოვოსაც ათავსებს მუსლიმური სამყაროს მიღმა და, ამავდროულად, არ შეჰყავს ის ევროპულ სამყაროში, ძალადობისა და ექსტრემიზმისგან თავისუფლად მოაზრებულ სივრცეში. ბალკანელი მუსლიმების ეს „შორის-ყოფნა“, რასაც Todorova „ორაზროვან პარტიკულარულობას“ უწოდებს, მოითხოვს მუსლიმების სრულ სეკულარიზაციას და აწარმოებს სეკულარიზმს, როგორც უნივერსალურ ფენომენს, სრულად თავისუფალს თავისი ქრისტიანული და ევროპული საფუძვლებისგან. სეკულარიზმის დაცვა ასევე იგივედება ქვიარ სუბიექტების დაცვასთან. შემდეგ, მუსლიმური თემებისგან მოითხოვება, დაამტკიცონ თავიანთი ევროპელობა კოსოვოში ისლამზე ისეთი დისკურსის არტიკულირებით, რომელიც საფრთხეს არ უქმნის ევროპას, დისკურსის, რომელიც „ტოლერანტული“ და „ევროპულია“. პოლიტიკურ ფორმაციებს, რომლებიც ისლამური პრინციპებით ხელმძღვანელობენ, მა-

გალითად „Levisja Bashkohu“, ხშირად უტევენ იმ შიშზე დაყრდნობით, რომ მათ სურთ, დაუპირისპირდნენ სახელმწიფოს სეკულარულობას ქვიარ თემების უფლებების ეჭვქვეშ დაყენებით. Kosovo 2.0-ის რედაქტორი ინტერვიუში აღნიშნავს:

„Levisja Bashkohu-იმ ღიად მოუწოდა გარკვეული ტრადიციული მორალური ღირებულებების დაცვისკენ და ჩვენ ვშიშობთ, რომ, ზოგადად, ეს რელიგიური მოძრაობები, რომლებიც ეწინააღმდეგებიან ჩვენი ტრადიციული პრაქტიკის მინიმალისტურ ისლამს, შეიძლება უფრო აქტიურები გახდნენ თავიანთ წინააღმდეგობაში სეკულარიზმთან და ლგბტ თემების უფლებებთან (Rudaku, 2012, ონლაინ).

აცხადებენ რა „მინიმალისტურ“ და „ზომიერ“ ისლამს კოსოვოსთვის „ტრადიციულად“, ქვიარ თემები იწყებენ ისლამის იმ ტიპის განსაზღვრას, რომელიც მისაღებია და „ტრადიციულია“ და უარყოფენ სხვა ფორმებს, როგორც გარეგანსა და უცხოურს. „ცუდი ისლამის“ ექსტერნალიზების ეს მცდელობა არ არის უნიკალური კოსოვოსთვის. მთელი ევროპის მასშტაბით იყო მცდელობა, აგებულიყო „კარგი ევროპელი მუსლიმი“, განსაკუთრებით მეორე და მესამე თაობის მუსლიმ ემიგრანტებს შორის, რათა ის დაპირისპირებოდა ახალ, ჩამოსულ მუსლიმებს, ვინც იჭრებიან ემიგრანტების თემებში და ახდენენ სხვაგვარად მშვიდობიანი, ევროპელი მუსლიმების რადიკალიზებას. მაგალითად, ნიდერლანდებში მიმდინარეობდა დეზატები ადგილობრივი იმამების განვრთნაზე, მათი იმპორტირების ნაცვლად, რათა თავიდან აცილებულიყო რადიკალიზაცია. იგულისხმებოდა, რომ უცხოელი იმამები ვერ შეითვისებენ ჰოლანდიურ კულტურას და ჰომოფობები არიან. ამ პროცესებში, ქვიარ უფლებების დისკურსი „ქმნის ენას ისლამისა და მულტიკულტურალიზმის დისკურსისთვის – არგოს, რომელიც ცხადად მონიშნავს ორიენტალისტურ დისკურსს, რომელიც მუსლიმი მოქალაქეების, როგორც შეცნობადის პროეცირებას ახდენს და აწარმოებს მათ კრიტიკის ობიექტებად“ (Mapschen, Duyvendak, 2013, გვ. 970). ეს კონფიგურაციები მიზნად ისახავენ გადაარჩინონ ადგილობრივი ისლამი ახალი, უცხოური ჩარევებისგან მისი განწმენდით. სტატიაში სათაურთი „მტერი შიგნით: კოსოვოს მორალური ჯვაროსნები“, რომელიც Kosovo 2.0-ში დაიბეჭდა, Maku (2014, ონლაინ) წერს:

ომი დამთავრდა და ახალი დაიწყო. ოღონდ ახლა მტერი უფრო ახლოსაა, უფრო ძნელია მისი შეკავება და განადგურება. ეს არის ღირებულებების ომი და ის გადაწყვეტს, რა სახეს მიიღებს ჩვენი ქვეყანა. თუკი ისტორიის გაკვეთილი რაიმეს გვასწავლის, ისაა, რომ თავისთავად არაფერი მოგვეცემა. თავისუფლებები, რომელთათვისაც ვიბრძოდით და რომელთაც ველოდით, შეიძლება ფოთლებით გაიფანტოს, თუკი არ გავავლებთ ზღვარს, რომლის გადალახვაც არ შეიძლება. მე მსურს, შვილები გავზარდო კოსოვოში, სადაც მათ შეეძლებათ იყვნენ ის, ვინც არიან და თქვან ის, რაც სურთ, ისე, რომ არ შეეშინდეთ იმათ ზენოლის და სასჯელის, ვინც მათ არ ეთანხმებიან. იმედი მაქვს, თქვენც ეს გსურთ.

იმ დროს, როცა ევროკავშირში ცირკულირებადი ისლამოფობური ენა გამოიყენება ადგილობრივი მუსლიმების დისციპლინირებისათვის, იქმნება რა „ზღვარი, რომლის გადალახვაც არ შეიძლება“, სიმბოლური ზღვარი არამხოლოდ გამოჰყოფს ქვიარებს სხვა მარგინალიზებული ჯგუფებისგან კოსოვოს შიგნით, არამედ ისწრაფვის, რომ კოსოვო გადაიყვანოს თავისი „შორის-ყოფნიდან“ მთლიანად ევროპის საზღვრებში. რაკი ექსტრემისტული ისლამური ტრადიციები გარეთ თავსდება, ისლამი ხდება დამლა, რომელიც კოსოვოს თავის არაევროპულ წარსულთან აჭაჭვავს; მხოლოდ ამ დამლის მოშორებით და ასიმილირებით შეუძლია კოსოვოს აღდგეს როგორც ევროპული ერი, თავისუფალი თავისი ისლამური წარსულისგან. შედეგად, ქვიარ უფლებების დაცვა და ხელშეწყობა ხდება შესაფერი ხელსაწყო ამ ახალი მტრის „შეკავებისა და განადგურებისთვის“; ღონისძიებისთვის, რომელიც აუცილებელია, თუკი კოსოვოს სურს, სრულად ინტეგრირდეს ევროკავშირში. კოსოვოელი ჟურნალისტი შენიშნავს:

კოსოვო, რომლისთვისაც ისედაც პრობლემაა კრიმინალით და კორუფციით გამოწვეული ცუდი იმიჯი მსოფლიოში, იძენს კიდევ ერთ დამლას, რადიკალურ ისლამს. მიუხედავად იმისა, რომ ეს პრობლემა აქტუალურად მიიჩნევა ევროპის ბევრ სხვა ნაწილშიც, კოსოვოს შემთხვევაში, ქვეყნის, რომელიც ინტეგრაციის პროცესშია, მან შეიძლება პოტენციურად დაბლოკოს ინტეგრაციის პროცესი (Xharra, 2014, online)¹⁴.

ეს შიშები ასახავენ კოსოვოს ინტეგრაციასთან დაკავშირებით ევროპაში არსებული შფოთვების ლოკალურად შეთვისებას. თუკი თურქეთის ევროკავშირში მიღებასთან დაკავშირებით რელიგიას ხშირად განიხილავენ, კოსოვოს შემთხვევაში, მას ან უხილავს ხდიან, ან ანაცვლებენ დებატებით პოსტ-კონფლიქტური დემოკრატიზაციის, მულტიეთნიკური თანაცხოვრების და არა მაინცდამაინც სეკულარული/რელიგიური დაყოფის შესახებ. ეს ჩარჩო საშუალებას იძლევა, კოსოვო დარჩეს ევროკავშირის პირდაპირი, „კანონის უზენაესობის“ მისიების გავლენის ქვეშ იმ დრომდე, სანამ ევროკავშირი არ გადაწყვეტს, რომ კოსოვო საკმარისად ევროპული გახდება იმისათვის, რომ ევროკავშირს შეუერთდეს¹⁵. ამიტომაც, გასაკვირი არ არის, რომ 2005 წელს „საერთაშორისო კომისია ბალკანეთისთვის“ აცხადებდა:

რეალური არჩევანი, რომელიც ევროპამ უნდა გააკეთოს ბალკანეთში, არის შემდეგი: გაფართოება ან იმპერია. ასეთი დამთრგუნველი მომავლის ნიშნები უკვე ხილვადია კოსოვოსა და ბოსნიის კვაზიპროტექტორატებში. რაკი ეს ტერიტორიები მათთვის დიდად მნიშვნელოვანი არ არის, საერთაშორისო წარმომადგენლები ითხოვენ სწრაფ გადაწყვეტებს რთული პრობლემებისთვის; ისინი დაკავებულნი არიან სოციალური ინჟინერიით, მაგრამ არავის წინაშე აგებენ პასუხს, როცა მათი რეფორმები ცუდად მიდის. თუკი ევროპის ნეოკოლონიალური მმართველობა კიდევ უფრო გამყარდება, ის ეკონომიკურ მღელვარებას შეუწყობს ხელს; ის გახდება პოლიტიკური სირცხვილი ევროპული პროექტისთვის (Amato, 2005, გვ.11).

ევროკავშირის ნეოკოლონიალური მმართველობა მართლაც გამყარდა ბოსნია-ჰერცეგოვინას და კოსოვოს კვაზიპროტექტორატებში. განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც თავდაპირველმა, პოსტ-კონფლიქტური რეკონსტრუქციის ლეგიტიმაციამ ძალის დაკარგვა დაიწყო; ჩაფლავებული ეკონომიკური და სამშვიდობო სტრატეგიების შემდგომ, [ევროკავშირის] წარმოდგენილობის ლეგიტიმაციამ ახლა უმცირესობების დაცვაზე გადაინაცვლა. ქვიარ უფლებების შეთვისება კოსოვოზე ევროკავშირის პირდაპირი ზედამხედველობის დასაბუთებათა წყებაში ახალი მალეგითიმი-

გებელი ფაქტორია, რომელიც EULEX-ის [კოსოვოში] ყოფნას უმაგრებს ზურგს. Ruhman მიიჩნევს, რომ ასეთი ჰომოკოლონიალისტური პროექტების მახასიათებლები მიმართულია „ტრადიციულ“ მუსლიმურ კულტურებზე, როგორც არადასავლურ სხვებზე, რომლებიც უნდა ცივილიზდნენ ან მოდერნიზდნენ და ასევე „საშინაო“ დასავლური ქვიარ იდენტობების აგებაზე (Ruhman 2014, გვ. 279). კოსოვო ალბათ ყველაზე კარგად გათვლილი მცდელობაა ამ სამკუთხედის განხორციელების: პერიფერიაში ცივილიზაციური მისიის ფარგლებში, ქვიარ უფლებების მხარდაჭერის და ამავდროულად, ნორმატიული ქვიარ იდენტობის წარმოების მთელი ევროკავშირისთვის. კოსოვოში ქვიარების გადარჩენის მისია, ამგვარად, ევროკავშირის გადარჩენის მისია ხდება. ამ კონტექსტში, კოსოვო და კოსოვოელები გარდაიქმნებიან ევროკავშირის ლაბორატორიად, რომელიც ატარებს ექსპერიმენტებს მთელი ევროკავშირისთვის მულტიკულტურული მოქალაქეობის სასურველი სახის აგებაზე პოსტ-კონფლიქტური და პოსტ-სოციალისტური სამშვიდობო თუ ევროპეიზაციის მისიების საფარქვეშ. (იხ. Bilic-ის შესავალი ამ კრებულისთვის). საერთაშორისო ურთიერთობების კრიტიკული თეორია დაუპირისპირდა მსგავსი, ჰუმანიტარული და სამშვიდობო საერთაშორისო ინტერვენციების დაფუძნების ნარატივებს, გააკრიტიკა რა ისინი როგორც უშუალო ნაწილი ნეოლიბერალური წესრიგისა, რომელიც უგულვებლყოფს კონფლიქტის უფრო ფართო, სტრუქტურულ პრობლემებს და არჩევს, პრობლემას „პერიფერიაში“ გაუმკლავდეს „პრობლემა-გადაწყვეტის“ იმპერატივის მეშვეობით (მაგალითად: Pugh, 2004 ; Schellhaas & Seegers, 2009). ამ მისიების, როგორც გენდერიზებული და სექსუალიზებული პროცესების განხილვას მცირე ყურადღება ეთმობა. განსაკუთრებით ნაკლებად არის გაანალიზებული პროცესი, რომლის მეშვეობითაც ადგილობრივ პოლიტიკურ აგენტობას ჰუმანიტარული მისიები იყენებენ, გენდერიზებული და სექსუალიზებული სუბიექტების გადასარჩენად.

2012 წელს, ჩიკაგოში, ნატოს სამიტზე, Amnesty International-მა ჩაატარა საჯარო კამპანიები სახელად „ადამიანის უფლებები ქალებისა და გოგონებისთვის ავღანეთში“ და „ნატო: განაგრძე პროგრესი“ (Chamseddine, 2013). კამპანია იმ დროს დაემთხვა, როცა ავღანეთში ნატოს ყოფნის მხარდაჭერამ კლება დაიწყო იმათ შორის, ვინც თავიდან მას მხარს უჭერდა. [ამ კამპანიების] გამოყენება ავღანეთში ნატოს ყოფნის გახანგრძლივებისკენ

მოსაწოდებლად იმის მიერ, რასაც Puar „ადამიანის უფლებების ინდუსტრიულ კომპლექსს უწოდებს“, „გენდერული თანასწორობის“ სახელით იმპერიალიზმის ნათელი მაგალითია. თუკი ავღანეთში მსხვერპლებად ქალები და გოგონები ისახებოდნენ, პოსტიუგოსლავიური ჰუმანიტარული ინტერვენციებისას, ეს უფრო რთულად განსახორციელებელი მარკეტინგული სვლა გამოდგა, რადგანაც პოსტ-სოციალისტურ სივრცეებს, ინტერვენციონისტების თვალთახედვით, ნაკლებად აწუხებდათ ქალებთან და გოგონებთან, და მეტად – სხვა უმცირესობებთან დაკავშირებული პრობლემები. თუკი, უშუალოდ კონფლიქტის შემდგომ, მსხვერპლების ესენციალიზაცია მათი ეთნიკურობის და ხანდახან გენდერის გავლით მოხდა, პოსტ-კონფლიქტური „სტაბილიზაციისა და ასოციაციის“¹⁶ პირობებში, ახალი უმცირესობები სულ უფრო მეტად გახდნენ სექსუალური უმცირესობები. მაგალითად, Atanasoki შენიშნავს, რომ პოსტ-სოციალისტური იმპერიალიზმი ოპერირებს ჰუმანიტარული ეთიკით, რომელსაც იდეოლოგიურ და კულტურულ განსხვავებებში აქვს ფესვი გადგმული და რომელიც შემდგომ აქცევს პოსტ-სოციალისტურ და ისლამურ ქვეყნებს დისციპლინური ძალადობის ან ჰუმანიტარული ძალადობის ობიექტებად (Atanasoki, 2013). ამგვარად, მსხვერპლების იერარქია ინტერვენციების გეოგრაფიასთან ერთად ივლება. ნაშრომში „კომონაციონალიზმის გადააზრება“ Puar (2013, გვ. 338) აღნიშნავს, რომ „გეების და ლესბოსელების ადამიანის უფლებების ინდუსტრია აგრძელებს იდენტობების ევრო-ამერიკული კონსტრუქტების (თავად სექსუალური იდენტობის ცნებაზეც რომ არაფერი ვთქვათ) წარმოებას, კონსტრუქტების, რომლებიც უპირატესობას ანიჭებენ იდენტობის პოლიტიკას, „ქამინგაუტს“, საჯარო ხილვადობას და საკანონმდებლო ღონისძიებებს, როგორც სოციალური პროგრესის უმთავრეს ბარომეტრებს“. და მაინც, კვლევების მცირე რაოდენობა განიხილავს, თუ როგორ იწარმოება ეს იდენტობები და რა – სამიზნე მოსახლეობებთან დაკავშირებული თუ საშინაო – მიზნებისთვის. ისინი მხოლოდ სამიზნე ქვეყანაში ან მოსახლეობაში ინტერვენციების, რეფორმების და რეჯიმის ცვლილების ლეგიტიმიზებისთვის გამოიყენება? თუ ამასთან ერთად იმასაც ემსახურებიან, რომ ჩააცხრონ ქვიარ დაძაბულობები შინ და დაარწმუნონ ევროკავშირი თავის გამორჩეულ პროგრესულობასა და მოდერნულობაში?

Kosovo 2.0: „სექსის ინციდენტი“

2012 წლის 4 დეკემბერს, მედიასაშუალებას Kosovo 2.0-ის ჟურნალის გამოშვების „სექსი“ პრეზენტაციას დაახლოებით ასი ადამიანისგან შემდგარი ჯგუფი დაესხა თავს შეძახილებით „გავთრიეთ პიდარასტებო“, „მათი ადგილი აქ არ არის“ და „დიდ არს ალაჰი“ (Luci, 2013). ჟურნალის წინა გამოცემა რელიგიას მიეძღვნა და მასში Robelli, რეგულარული კონტრიბუტორი, წერდა:

„ალბანური ისლამური ტრადიციის მტრები და მებრძოლი ვაჰაბიტები ცდილობენ, გააჩაღონ კონფლიქტი კოსოვოს საზოგადოების სხვადასხვა ფენას შორის და სკოლაში თავსაბურავის ტარების დაშვების მოთხოვნა მხოლოდ დასაწყისია. თუ ვაჰაბიტებს – ან სალაფიტებს, როგორც მათი ნაწილი არჩევს თავს უწოდოს – გამოუვით დაუმორჩილონ კოსოვოს სახელმწიფო თავიანთ მოთხოვნას თავსაბურავების თაობაზე, სხვა მოთხოვნებიც იქნება. შესაძლოა, უფრო რადიკალური მოთხოვნებიც, ქალების შემოსვასთან დაკავშირებით ან სულაც, მოთხოვნები აიკრძალოს სუნამოს გამოყენება ან მუსიკის მოსმენა და ქალები ლალატისთვის ჩაქოლვით დაისაჯონ. ყველა ამათგანი კარგად ცნობილი ფენომენია საუდის არაბეთში“ (Robelli, 2013, ონლაინ).

ამ თავდასხმების განმარტებები მედიაში და ოფიციალურ დეკლარაციებში, აქცენტს ძირითადად აკეთებდა ისლამოფობიურ ენაზე, ახასიათებდა რა ისლამს „პატრიარქალურად“, „ჩამორჩენილად“ და „ფუნდამენტალისტურად“. ჟურნალ Kosovo 2.0-ის „სექსის“ გამოშვება შეიცავდა სტატიას ჰომოფობიაზე კოსოვოში, სადაც ამერიკელი ჟურნალისტი, Seyward Darby წერს: „კოსოვოს საზოგადოება, რომელიც ცოცხლობს ისტორიაში, კულტურასა და ისლამის (კოსოვოს ყველაზე მრავალრიცხოვანი რელიგია) მიმდინარეობებში ფესვგადგმული კონსერვატიული ღირებულებებით, აგრეთვე, დიდწილად არატოლერანტულია ლგბტ ინდივიდების მიმართ“ (Seyward, 2013, ონლაინ).

პირდაპირი კორელაცია, რომელსაც ეს წაკითხვები ხედავენ, ერთი მხრივ, ისლამს, როგორც ტრადიციულ, კონსერვატიულ და აგრესიულ ფე-

ნომენს, და, მეორე მხრივ, იმ საფრთხეს შორის, რასაც ის უქმნის არა მხოლოდ კოსოვოს ქვიარ თემს, არამედ სეკულარულ კოსოვოურ საზოგადოებას ზოგადად, გამოიყენება როგორც მექანიზმი რომელიც განამტკიცებს ბინარულობას „ევროპაზე ორიენტირებული სეკულარული უმრავლესობა/ ჩამორჩენილი მუსლიმური უმცირესობა“. მეტიც, როგორც უკვე ვახსენე, ეს ბინარულობა უკლებელყოფს იმ ქვიარი მუსლიმების ინტერსექციურ სუბიექტურობებს, რომლებიც თავს აიდენტიფიცირებენ როგორც ისლამთან, ისე ქვიარობასთან და არ აცნობიერებს ზოგადად ქვიარობის, როგორც ნორმალიზებული, თეორიზებული და კოდიფიცირებული იდენტობის მიღმა არსებული სივრცის კომპლექსურობას.

ამასთან, ეს განმარტებები ჩქმალავენ არა მხოლოდ უფრო ფართო სტრუქტურულ საკითხებს, განსაკუთრებით იმათ, რომლებიც სიღარიბესთან, უმუშევრობასთან, რასიზმთან, ექსკლუზიასთან და ინსტიტუციონალიზებულ დისკრიმინაციასთან არის დაკავშირებული, არამედ იმასაც, რომ ქვიარ უფლებების ევროპეიზაცია ქმნის და აღვივებს პომოფობიას მუსლიმურ თემებში, ერთი მხრივ, იმით, რომ მიაწერს გარკვეულ უფლებებს ევროკავშირის გაფართოების პროცესს და გვერდზე სწევს სხვა უფლებებს, და, მეორე მხრივ, იმით, რომ იყენებს ქვიარ უფლებების ნარატივებს როგორც „ენას ისლამის კრიტიკისთვის“ (Mapschen, et al., 2010, გვ. 970). ბალკანეთში ევროპელი და აშშ-ის ელჩების მიერ ქვიარ თემებისთვის მხარდაჭერის გამოცხადება ამ პოლიტიკის ერთ-ერთი განმასხვავებელი ნიშანია. Kosovo 2.0-ზე თავდასხმის შემდგომ, კოსოვოში აშშ-ს საელჩომ გამოაქვეყნა განცხადება, სადაც გმობდა თავდასხმებს, რომლებიც განახორციელა: „ექსტრემისტების ბრბომ ჟურნალ Kosovo 2.0-ის პრეზენტაციაზე, 14 დეკემბერს. თანამედროვე დემოკრატიულ სახელმწიფოში ძალადობის და მუქარის ადგილი არ არის და შეერთებული შტატები ყოველთვის დაიცავს მოქალაქეების გამოხატვისა და პრესის თავისუფლებას“ (აშშ-ის საელჩო, 2012).

მოდერნულობის და დემოკრატიის დაჭკუება „ძალადობისგან თავისუფალ სივრცეებად“, წარმოადგენს თანამედროვე დემოკრატიული სახელმწიფოს ცივილიზაციის ნიმუშად, რომელსაც უნდა მიბაძონ და რომლის გარანტირებაც უნდა მოხდეს აშშ-ის, მისი ამჟამინდელი დამცველის მფარველობის ქვეშ. შედეგად, ქვიარ პოლიტიკური ფორმაციები ეწერე-

ბიან ლიბერალური დემოკრატიული წესრიგის ლეგიტიმაციის და რეპრეზენტაციის ევროპული მულტიკულტურული პოლიტიკის „პერიფერიაში“ წარმოქმნის პროცესში.

თავდასხმების შემდგომ, ევროკავშირმა დააფინანსა საჯარო კამპანია, რომელმაც გამოუშვა ვიდეო „სტიგმა“ (2014). ვიდეოში, ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი კოსოვოელი ჟურნალისტი, Jeta Xharu გამოთქვამს იმედს, რომ კოსოვო „მიადნევეს ევროპული ცივილიზაციის იმ საფეხურს, სადაც ჰომოსექსუალები კი არ დაიმალებიან საზოგადოებისგან, არამედ ისინი, ვინც მათ წინააღმდეგ სიძულვილის ენას იყენებს და მათ ესხმის თავს“ (Zeqiri, 20014). აქ, ევროპული ცივილიზაცია, გაიგივებული სექსუალურ უფლებებთან და წაკითხული პოსტ-სოციალისტური და პოსტ-კონფლიქტური ტრანზიციის საბოლოო მიზნად, გვხვდება როგორც სამომავლო ამოცანა, რომელიც აწარმოებს ევროპის როგორც სიძულვილის ენისგან და ძალადობისგან თავისუფალი სივრცის ილუზიას. ძალადობის ხილვადობის ევროკავშირის მიერ დაფინანსებული პროექტები, რომლებიც ქვიარ თემებს მიემართება „წარმოსახავენ ტრანზიციულ საზოგადოებებს როგორც ძალადობაში ჩაფლულებსა და ევროკავშირის დახმარებაზე დამოკიდებულებს“. ეს ასევე ემსახურება კოსოვოს შიდა საქმეებში ევროკავშირის ჩარევის დასაბუთებას. ამის მაგალითია EULEX-ის ჩარევა ადგილობრივ სამართლებრივ პროცესში ზემოთ ნახსენები თავდასხმების გასამართლებისას. მიუხედავად იმისა, რომ EULEX-ის მანდატი ომის დანაშაულებებით და კორუფციით შემოიფარგლება, ორგანიზაცია მაინც ჩაერთა Kosovo 2.0-ზე თავდასხმების სასამართლო განხილვაში (EULEX, 2014a, 2014b). ქვიარ თემების სელექციური, სხვა თემებისგან განსხვავებული დაცვის პროცესი არამხოლოდ ხელს უშლის ამ თემებს სხვა მარგინალიზებულ ჯგუფებთან ალიანსების შექმნაში, არამედ გამოაცალკევებს მათ, როგორც ევროკავშირის მიერ მეტად დაცვის ღირსებს, რომელსაც Puar უწოდებს „პარალელურ პროცესს დემარკაციისა იმ მოსახლეობისგან, რომელიც სეგრეგაციის სამიზნეა“ (Puar, 2007, გვ.xii). ეს განცალკევება აგრეთვე ხმარდება ლიბერალური, ევროპაზე ორიენტირებული ელიტის შექმნასა და გაძლიერებას; ელიტის, რომელიც შემდგომ ადგილობრივი ინტერლოკუტორი და ევროპეიზაციის, როგორც ქვიარ თემების წინააღმდეგ ძალადობის აღმოფხვრის საშუალების ადვოკატირებით,

ევროკავშირის ექსპანსიონიზმის ერთ-ერთი ძრავი ხდება. ამ კონტექსტში, სახეგვა ორმაგი პროცესი: თუკი EULEX ადგილზე მოქმედებს აღმასრულებელი და სამართლებრივი ძალაუფლების მეშვეობით, ადგილობრივი ელიტა ამ მისიის ლეგიტიმაციის აგენტი ხდება. იკვლევს რა კოსოვოში საერთაშორისო წარმომადგენლობის ამ დინამიკას, Visoka (2011, გვ.100) აღნიშნავს:

„დეველოპმენტალური დახმარებების განწევა და ნეოლიბერალური ეკონომიკის აგება საშუალებას აძლევს საერთაშორისო მოთამაშეებს, იხირონ ვაჭრობით, სესხებით და სხვა ინვესტიციებით. რეჟიმების ცვლილება და დემოკრატიის მშენებლობა ქმნის ახალ პარტნიორობებს, უსაფრთხოების კავშირებს და ლოიალობებსა და სივრცეს უსაზღვრო ექსპლუატაციისთვის. სამხედრო შენაერთების გაგზავნა ასევე იძლევა სახიფათო ტერიტორიებში ჯარის განვრთვის და თანამედროვე სამხედრო ტექნოლოგიების თუ დოქტრინების გამოცდის საშუალებას. კანონის უზენაესობის დამყარება თავიდან იცილებს ტერორიზმს, ორგანიზებულ დანაშაულს, ტრეფიკინგს და თავშესაფრის მთხოვნელებს“.

რამდენადაც ნეოლიბერალური გლობალიზაცია კულტურის, პოლიტიკის და ბაზრების სექსუალიზებას ახდენს, ის წარმოქმნის ევროკავშირის შიდა და გარე პერიფერიების გაკონტროლების ახალ მეთოდებს. ლიბერალური მულტიკულტურალიზმის ლეგიტიმაციის პროცესში, ფოკუსი გამუდმებით ინაცვლებს ერთი ჯგუფიდან მეორეზე. Haritaworn (2012, გვ.138) აღნიშნავს, რომ „მრავალფეროვნების სიმბოლო, ამ დისკუსიაში, ინაცვლებს გარასობრივებული სხეულიდან (რომელიც „ემიგრანტ ჰომოფობად“ იქცევა) სექსუალიზებულ სხეულამდე (რომელიც ხდება „ტრავმირებული ჰომოსექსუალი“ ვინც „ემიგრანტი ჰომოფობისგან“ დაცვას საჭიროებს). ამ ახალ რეალობაში, ქვიარ სუბიექტებს ეძლევათ საშუალება, ევროკავშირში და აშშ-ში თავშესაფარი მიიღონ, გუანტანამოს ყოფილ პატიმრებს კი ალბანეთში საცხოვრებლად გზავნიან (Golden, 2007). თუკი „ტრავმირებულ ჰომოსექსუალს“ ევროკავშირის მფარველობის ქვეშ შეუძლვებიან, ემიგრანტი სხვა საფრთხედ აღიქმება. „ძალადობრივი მიგრაცია“

ციის მიმოხილვის“ ერთ-ერთი ანგარიში აღნიშნავს, რომ [თავშესაფრის მთხოვნელი] კოსოვოელების უმეტესობა – სჯერა რა, რომ თუ განაცხადს სექსუალური უმცირესობის სტატუსით შეიტანს, თავშესაფრის მიღების შანსები გაიზრდება – აცხადებს რომ ქვიარია (Fauchie, 2013). ამავდროულად, უნგრეთში არსებულ დაკავების ცენტრებში 600-ზე მეტი არაქვიარი კოსოვოელია, ვისაც ევროპაში თავშესაფარზე უარი უთხრეს.¹⁷

Kosovo 2.0-ზე თავდასხმების გამოძიებისას, EULEX-მა და კოსოვოს სახელმწიფო პროკურატურამ სამ ადამიანს წარუდგინა ბრალი „ძალადობის გავლევებისთვის, კოსოვოელ მოქალაქეთა თანასწორი სტატუსის დარღვევისთვის, საჯარო გამოსვლის შეფერხებისა და ქონების დაზიანებისთვის“ (EULEX, 3 მარტი, EULEX, 2014a, EULEX, 2014b). „სხეულის უმნიშვნელო დაზიანებების“ ბრალდება მოიხსნა მტკიცებულებების ნაკლებობის გამო. თავდასხმამ ქვიარ თემი, Kosovo 2.0-თან ერთად, მონიშნა როგორც თავისი საზოგადოების მონყვლადი მსხვერპლი და ასახა მუსლიმური თემი როგორც ჰომოფობიური, ექსტრემისტული, ფუნდამენტალისტური და როგორც წინაღობა ევროპეიზაციისთვის. ქვიარ თემის აღქმა მონყვლად მსხვერპლებად გზას ხსნის ევროკავშირის შემდგომი ჩარევებისათვის, რაც იმეორებს ოჯახური ზრუნვის ჰეტერონორმატიულ სცენარს, რომლის პირობებშიც, ბავშვს სჭირდება მშობლების მზრუნველობა, სანამ სრულ პოლიტიკურ იდენტობას და სუბიექტურობას შეიძენს. ევროპეიზაციის დისკურსის ეს ტელეოლოგიური პროცესი, რომლის შიგნითაც ევროკავშირი წარმოადგენს და იცავს ქვიარს, როგორც ძალადობის მსხვერპლს, კვებავს „ვალის წრეს“, სადაც ქვიარებმა მხარი უნდა დაუჭირონ ევროკავშირში ინტეგრაციას და იმ სუბიექტების დისციპლინირებას, ვინც ამ პროცესს საფრთხეს უქმნის. ის, თუ როგორ იყენებენ ჰეგემონიური ძალები მონყვლად სექსუალიზებულ სხეულებს ნეოკოლონიალიზმის ამოცანებისთვის, უკვე კარგად განხილულია.¹⁸ ამ პროცესში ქალების ან ქვიარების გამოცალკევება და შეთვისება შესაძლებელს ხდის „მორალურ ესენციალიზმს“, რომელშიც ცივილიზაციურ მისიასთან კოოპერაცია ხდება საკუთარი თავის „კარგ ადამიანად“ ასაგებად (Mindy, 2001, გვ. 1202). ქვიარ პოლიტიკური ფორმაციები, შედეგად, მიესაღმებინ ევროპეიზაციას და ლეგიტიმიზებენ [ევროპის] ნეოკოლონიალურ წარმომადგენლობას კოსოვოში და, ამავდროულად, პოზიციონირდებიან როგორც გარეგანები თავიანთ-

სავე საზოგადოებაში. განსხვავებით დანარჩენი კოსოვოელებისგან, ვინც კვლავაც ორაზროვან სუბიექტებად რჩებიან ევროპეიზაციის პროცესში, ქვიარები წარმოდგებიან როგორც უკვე ევროპელები. ქვიარ უფლებები ხდება „ხაზი“ ფრონტზე, სადაც „იდენტობა ვერ გადაისინჯება“ და სადაც „მთლიანობა შიგნით იქმნება, იმათი ექსკლუზიის ხარჯზე, ვინც გარეთაა“ (Hudson, 2008, გვ.38). „გარეთ, კოსოვოს შემთხვევაში, ექსტრემისტი მუსლიმები არიან, რომლებიც საფრთხეს უქმნიან მონყვლად ქვიარ სუბიექტებს და, ამიტომაც, უნდა დისციპლინირდნენ. აგრძელებს რა ჟიჟეკის არგუმენტს წიგნიდან „ძალადობა: ექვსი ცალმხრივი რეფლექსია“, Wessels (2011, გვ. 7) ამტკიცებს, რომ „ექსტრემიზმი“ არის: „კატეგორია, რომელიც მიანიშნებს ზედმეტ და არასათანადოდ დისციპლინირებულ სუბიექტურობაზე. „ექსტრემიზმის“ იარლიყი აღნიშნავს სიამოვნების ისეთ გამოხატულებას, რომელმაც ლეგიტიმური მოქალაქეობის გეზიდან გადაუხვია. ექსტრემისტი მეტისმეტად სიამოვნებს, მეტისმეტად შორს მიდის, მაგრამ ინარჩუნებს პოტენციალს, დაბრუნდეს ეროვნული კუთვნილების საზღვრებში“¹⁹.

თუმცა, კოსოვოში მუსლიმების გასხვავება ახალი ფენომენი არ არის; ის სტაბილურად გვხვდება თანამედროვე ერი-სახელმწიფოების აგებისას, როდესაც მუსლიმები გამუდმებით ინარმოებიან როგორც შეუთავსებლები ევროპულ მოდერნულობასთან და ევროპულ სეკულარიზმთან. ადგილობრივი ელიტების და მათი ევროკავშირელი კოლეგების მტკიცედ გამჭდარი ორიენტალისტური შფოთვები და ისლამოფობია იწვევს იმას, რომ ისინი დარწმუნებულნი არიან: თუ კოსოვო ევროკავშირის ნაწილი გახდება, მისი მუსლიმი სუბიექტები უნდა მულტიკულტურალიზდნენ; სხვა სიტყვებით, ისინი უნდა ასიმილირდნენ და მოერგონ იდენტობის წინასწარგანსაზღვრულ მანდატს, რომელიც შეთავსებადია ევროკავშირის მულტიკულტურულ პოლიტიკასთან.

რაკი ევროკავშირთან ინტეგრაციის ისტორიულ უეჭველობად წარმოდგენა ხდება, იგივე პროცესი მიმდინარეობს მუსლიმების ასიმილაციის შემთხვევაშიც. ქვიარ უფლებების ნარატივი აქ გამოიყენება, ერთი მხრივ, ევროპის შიგნით ევროპელობის არტიკულირებისთვის და, მეორე მხრივ, კოსოვოში ევროკავშირის კანონის უზენაესობის და საპოლიციო მისიების, როგორც ევროკავშირში შესვლისთვის აუცილებელი ევროპეიზა-

ციის პროცესის ნაწილის ლეგიტიმაციისთვის. ევროპული გაფართოების პოლიტიკა და მისი ჩართულობა დროის იერარქიას ეფუძნება. ევროკავშირის ამჟამინდელი წევრები, მიაღწიეს რა ქვიარ უფლებების პროგრესის დრომდე, ახლა ქვიარ უფლებების დისკურსს აქცევენ დროით ტელეოლოგიაში, რომელიც ადგენს მათ ამ პროგრესის ექსპერტებად, რომლებიც [ევროკავშირში] მიღების მსურველ, ნაკლებად განვითარებულ ქვეყნებს ასწავლიან, თავადაც როგორ მიაღწიონ ამ დრომდე. ბატლერი (2008, გვ.1) ამტკიცებს, რომ „იმ გზებში, რომლებითაც სექსუალობის პოლიტიკაზე დებატების კონტურები მოიხაზება, უკვე ჩაქსოვილია დროის, და კერძოდ, პროგრესის პრობლემა და გარკვეული კონცეფციები იმის თაობაზე, თუ რას ნიშნავს მომავალი თავისუფლების დროში გამოშლა“. მეტიც, ის ამბობს, რომ „პროგრესის ჰეგემონიური კონცეფციები „განსაზღვრავენ იმ პრემოდერნულ დროითობასთან მიმართებით და წინააღმდეგ, რომელსაც თავად აწარმოებენ საკუთარ თვითლეგიტიმაციისათვის“. ამ კონტექსტში, ქვიარი კოსოვოელები, მიაღწიეს რა ამ დრომდე, იქცვიან ჯარისკაცებად, რომლებიც არამხოლოდ მიუძღვებიან თავიანთი საზოგადოების დანარჩენ ნაწილს პროგრესისკენ, არამედ ლეგიტიმიზებენ და კვლავ ამტკიცებენ თავად ევროკავშირის მიღწევებს სექსუალურ უფლებებში.

დასკვნა

Kosovo 2.0-ზე თავდასხმის საქმე არის მაგალითი გზებისა, რომლითაც ლიბერალური „სამოქალაქო საზოგადოება“, კოსოვოს ადგილობრივი ხელისუფლება და ევროკავშირი განსაზღვრავენ კოსოვოელ მუსლიმებს და ქვიარებს ერთმანეთთან ფუნდამენტურად დაპირისპირებულებად. ინციდენტი გამოიყენება როგორც საშუალება, რომ კოსოვოელი ქვიარები წარმოდგინდნენ ალყაში მოქცეულებად, მსხვერპლებად, რომელთაც შველა ესაჭიროებათ. ის ასევე ოპერირებს აღმოსავლეთ ევროპელი მუსლიმური თემების, როგორც ჩამორჩენილების, არატოლერანტულების, ტრადიციულების და არარაციონალურების დისციპლინირებისა და განდევნისთვის იმის ფონზე, რომ ევროკავშირი ნატურალიზდება როგორც ტოლერანტული, პროგრესული, მოდერნული და რაციონალური. ევროკავშირს დიდად არ ეტყობა, რომ კოსოვოში

ლგბტქ თემების (ან თუნდაც მუსლიმების) უფლებებზე ღელავდეს; ამის მაგივრად, მისთვის მნიშვნელოვანია გააკონტროლოს ევროკავშირის სივრცის სიმბოლური საზღვრები და გამოიყენოს თავისი ძალაუფლება (მაგალითად, დემოკრატიასა და კანონის უზენაესობაზე თავისი რიტორიკა) მულტიკულტურული და სეკულარული ევროპის იმიჯის ასაგებად და შესანარჩუნებლად – ფინქვოშინგის ეს ფორმა, ანუ ის, რასაც მე „ევროვოშინგს“ ვუნოვებ, ახალი ორიენტალისტური და ისლამოფობიური დისკურსია, რომელსაც ტრანსნაციონალური და უსაფრთხოებისა და მორგებული ევროპული წესრიგი, ევროპა 2.0 აწარმოებს. რეალური ალყა, რომელშიც კოსოვოელი ქვიარები მოექცნენ, არის საფრთხე, რომ მოუწევთ პოლიტიკური აგენტობა გადააბარონ ძალთა საერთაშორისო კოალიციას (EULEX, UN), რომელიც სახავთ მათ ნაგულისხმევად ირაციონალური, პატრიარქალური, ჰომოფობიური, ფუნდამენტალისტური ისლამის მსხვერპლებად. ევროკავშირის მცდელობა, გადაარჩინოს ქვიარები კოსოვოში, საკუთარ თავზე მიმართული მისიაა, გადაიარჩინოს თავი საკუთარი ჰომოფობიური წარსულისგან და ამავდროულად, გაფართოების პროცესში შეინარჩუნოს ტრადიცია/პროგრესის ბინარულობები, რომლებიც აძლევენ მას საშუალებას, დაუკავშიროს თავი პროგრესს და მოდერნულობას. რომ დავამატოთ, ამით ევროკავშირი არამხოლოდ ჩამოირეცხავს მის საზღვრებს შიგნით ქვიარ თემებთან ჰომოფობიურ ურთიერთობებს, არამედ სოციალიზმის და ოსმალური იმპერიის ისტორიასაც შლის მესხიერებიდან. თავის ტერიტორიულ საზღვრებში, ევროკავშირი ინარჩუნებს ფიქცია, რომ განწმენდილი და შეუღახავია სოციალიზმის და ისლამის ისტორიისგან; სხვა სიტყვებით, მათზე გამარჯვებული.

გამოყენებული ლიტერატურა

Amato, G., & International Commission on the Balkans. (2005). *The Balkans in Europe's Future*. Sofi a, Bulgaria: Centre for Liberal Strategies.

Ambrose, D. (2009). *Beyond the Kosovo rainbow: Today's gay people trapped in a deadly past*. Retrieved from <http://dominicambrose.wordpress.com/2009/05/09/beyond-the-kosovo-rainbow>

Atanasoski, N. (2013). *Humanitarian violence: The US deployment of diversity*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.

Ayoub, P. & Paternotte, D. (Eds.) (2014). *LGBT activism and the making of Europe: A rainbow Europe?* London: Palgrave Macmillan

Birca, M. (2009). *EU visa policy accused of creating Muslim ghettos*. Retrieved from <http://eurasia.ro/?p=26791>

Bolton, G., & Visoka, G. (2010). *Recognizing Kosovo's independence: Remedial secession or earned sovereignty?* SEESOX Occasion Paper No. 11/10. Retrieved from <http://doras.dcu.ie/17126/>

Buruma, I. (2006). *Murder in Amsterdam: The death of Theo van Gogh and the limits of tolerance*. New York: Penguin Press.

Butler, J. (2008). Sexual politics, torture, and secular time. *British Journal of Sociology*, 59, 1–23.

Chamseddine, R. (2013). Amnesty International: NATO, 'Keep The Progress Going'. *Collateral Damage Magazine*. Retrieved from <http://collateraldamagemagazine.net/2013/11/02/amnesty-international-nato-keepthe-progress-going>

Council of the European Union. (2013). Guidelines to promote and protect the enjoyment of all human rights by lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex (LGBTI) persons. Retrieved from http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/137

El-Tayeb, F. (2011). *European others: Queering ethnicity in postnational Europe*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.

El-Tayeb, F. (2012). 'Gays who cannot properly be gay': Queer Muslims in the neoliberal European city. *European Journal of Women's Studies*, 19, 79–95.

Embassy of the United States in Pristina, Kosovo. (2012, December, 17). U.S. Embassy Statement Concerning Violence Targeting LGBT Community. Retrieved from http://pristina.usembassy.gov/statement_concerning_violence_targeting_lgbt_community.html

EULEX. (2014a). *Indictment filed in Kosovo 2.0 case*. Retrieved from <http://www.eulex-kosovo.eu/en/pressreleases/0482.php>

EULEX. (2014b). *Kosovo 2.0 verdict*. Retrieved from <http://www.eulex-kosovo.eu/en/pressreleases/0568.php>

European Union Office in Kosovo. (2014). *Challenging homophobia: Building support systems for LGBT people in Kosovo*. Retrieved from <http://www.kosovoprojects.eu/en/content/challenging-homophobia-building-supportsystems-lgbt-people-kosovo>

Éwanjé-Épée, F. B., & Magliani-Belkacem, S. (2013). *The empire of sexuality: An interview with Joseph Massad*. Retrieved from www.jadaliyya.com

Fauchier, A. (2013). Kosovo: What does the future hold for LGBT people? Retrieved from <http://www.fmreview.org/sogi/fauchier>

Foucault, M. (1999). The incitement to discourse. In A. Jaworski & N. Coupland (Eds.), *The discourse reader* (pp. 514–522). London: Routledge.

Fowler, A. (2014). *Same-sex marriage legal in Kosovo?* Retrieved from <http://www.hrc.org/blog/entry/same-sex-marriage-legal-in-kosovo>

Global Detention Project. (2014). *Hungary detention details at the Global Detention Project*. Retrieved from <http://www.globaldetentionproject.org/countries/europe/hungary/introduction.html>

Golden, T. (2007, June 10). Chinese leave Guantánamo for Albanian limbo. *New York Times*. Retrieved from http://www.nytimes.com/2007/06/10/world/europe/10resettle.html?pagewanted=all&_r=0

Halberstam, J. (2013). The wild beyond: With and for the undercommons. In S. Harney & F. Moten (Eds.), *The undercommons: Fugitive planning & black study* (pp. 2–14). Brooklyn, NY: Autonomedia.

Haritaworn, J. K. (2010). Queer injuries: The racial politics of „homophobic hate crime” in Germany. *Social Justice*, 12, 69–89.

Haritaworn, J. K. (2012). Wounded subjects: Sexual exceptionalism and the moral panic on „migrant homophobia” in Germany. In M. M. Boatcă, S. Costa, & E. G. Rodríguez (Eds.), *Decolonizing European sociology: Transdisciplinary approaches* (pp. 135–152). Surrey, BC, Canada: Ashgate.

Heiland, A., Comet, T., & Reintke, T. (2013). *Anne, Teo and Terry go to Kosovo: What can possibly go wrong?* Retrieved from <http://www.fyeg.org/news/anne-teo-and-terry-go-kosovo—what-can-possibly-go-wrong>

Hudson, G. M. (2008). Europe with America. In M. Miessen (Ed.), *East Coast Europe* (pp. 37–52). Berlin, Germany: Sternberg Press.

- Ker-Lindsay, A. & Economides, S. (2012). Standards before status before accession: Kosovo's EU perspective. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 14, 77–92.
- Kovacevic, N. (2008). *Narrating post/communism: Colonial discourse and Europe's borderline civilization*. New York: Routledge.
- Kulpa, R. (2014). Western leveraged pedagogy of Central and Eastern Europe: Discourses of homophobia, tolerance, and nationhood. *Gender, Place & Culture: A Journal of Feminist Geography*, 21, 431–448.
- Kuus, M. (2004). Europe's Eastern expansion and the reinscription of Otherness in East-Central Europe. *Progress in Human Geography*, 28, 472–489.
- Luçi, B. (2013). *The sex issue, one year later: The debate is more important than the attack*. Retrieved from <http://www.kosovotwopointzero.com/en/article/935/the-sex-issue-one-year-later-the-debate-is-more-important-than-the-attack>
- Manalansan IV, M. F. (2003). *Global divas: Filipino gay men in the diaspora*. Durham, NC: Duke University Press.
- Mapschen, P., Duyvendak, J. W., & Tonkes, E. (2010). Sexual politics, orientalism and multicultural citizenship in The Netherlands. *Sociology*, 44, 962–979.
- Marku, H. (2014). The enemy within: Kosovo's moral crusaders. *Kosovo 2.0*. Retrieved from <http://www.kosovotwopointzero.com/en/article/1027/theenemy-within-kosovos-moral-crusaders>
- Massad, J. (2004). *Desiring Arabs*. Chicago: University of Chicago Press.
- Mindry, D. (2001). Nongovernmental organizations, „grassroots”, and the politics of virtue. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 26, 1187–1211.
- Papantonopoulou, S. (2014). „Even a freak like you would be safe in Tel Aviv”: Transgender subjects, wounded attachments, and the Zionist economy of gratitude. *Women's Studies Quarterly*, 42, 278–293.
- Puar, J. K. (2007). *Terrorist assemblages: Homonationalism in queer times*. Durham, NC: Duke University Press.
- Puar, J. K. (2013). Rethinking homonationalism. *International Journal of Middle East Studies*, 45, 336–339.

- Pugh, M. (2004). Peacekeeping and critical theory. *International peacekeeping*, 11, 1, 39–58.
- Quinones, M. (2013). *Kosovo 2.0: Defining a new nation*. Retrieved from <http://thenewcontext.milanoschool.org/kosovo-2-0-defining-a-new-nation>
- Rahman, M. (2014). Queer rights and the triangulation of Western exceptionalism. *Journal of Human Rights*, 13, 274–289.
- Rao, R. (2012). On 'gay conditionality,' imperial power and queer liberation. *Kafi la*. Retrieved from <http://kafila.org/2012/01/01/on-gay-conditionality-imperial-power-and-queer-liberation-rahul-rao/#more-11088>
- Richmond, O. P. (2009a). Becoming liberal, unbecoming liberalism: Liberallocal hybridity via the everyday as a response to the paradoxes of liberal peacebuilding. *Journal of Intervention and Statebuilding*, 3, 324–344.
- Richmond, O. P. (2009b). The romanticisation of the local: Welfare, culture and peacebuilding. *International Spectator*, 44, 149–169.
- Richmond, O. P. (2011). Failed statebuilding versus peace formation. *Cooperation and Conflict*, 48, 378–400.
- Robelli, E. (2012). Faith led astray. *Kosovo 2.0*. Retrieved from http://issuu.com/vanlennep/docs/religion_english?e=0/1100072#search
- Robelli, E. (2013). *A place for space*. Retrieved from <http://www.kosovotwopointzero.com/en/article/876/a-place-for-space>
- Rudaku, A. (2012). „*The night of sex*” and the LGBT cultural conflict. Retrieved from <http://www.kosova-sot.info/print/nata-e-seksit-dhe-konflikti-kultuormbi-lgbtne>
- Schellhaas, C., & Seegers, A. (2009). Peacebuilding: Imperialism's new disguise? *African Security Studies*, 18, 2, 1–15.
- Scott, J. W. (2011). *The fantasy of feminist history*. Durham, NC: Duke University Press.
- Seyward, D. (2013). *Kosovo's homophobia*. Retrieved from <http://www.kosovotwopointzero.com/en/article/665/kosovos-homophobia>
- Tekin, A. (2005). Future of Turkey–EU relations: A civilisational discourse. *Futures*, 37, 287–302.

- Todorova, M. N. (1997). *Imagining the Balkans*. New York: Oxford University Press.
- Visoka, G. (2011). International governance and local resistance in Kosovo: The thin line between ethical, emancipatory and exclusionary politics. *Irish Studies in International Affairs*, 22, 99-125.
- Wessels, E. (2011). Becoming Žižek's neighbor: Alterity, affect, and network in popular culture and policy at the 10th anniversary of 9/11. *International Journal of Žižek Studies*, 6, 1-26.
- Woodcock, S. (2004). Globalisation of LGBT identities: Containment masquerading as salvation, or why lesbians have less fun. In M. Frunzã & T. E.
- Văcărescu (Eds.), *Gender and the (Post) „East”/“West” Divide* (pp. 1-13). Cluj-Napoca, Romania: Limes.
- Xharra, B. (2014). *Radical Islam: The next blow to Kosovo*. Retrieved from <http://zeri.info/artikulli/35849/islami-radikal-goditje-e-radhes-ndaj-kosoves>
- Zeqiri, B. (2014). *Documentary: STIGMA*. Produced by Blerta Zeqiri. Retrieved from <http://www.eulex-kosovo.eu/en/news/000495-a.php>
- Žižek, S. (2008). *Violence: Six sideways reflections*. London: Profile Books.
- Zuin, M. & Apostolidis, K. (2008). On constitution writing: The case of Kosovo—Interview with Professor Louis Aucoin. *Praxis*, 23, 123-128.

შენიშვნები

- 1 ამ თავის მიზნებისთვის, „ქვიარს“ ვიყენებ როგორც ქოლგა ცნებას, რომელიც მოიცავს ყველა არა-ჰეტეროსექსუალ და გენდერულად არაკონფორმულ ადამიანს.
- 2 მაგალითად, იხ. ევროსაბჭოს ბოლოდროინდელი სახელმძღვანელოები (2013)
- 3 ამ საკითხზე მეტი იხ. რექსეპი (ქვევით)
- 4 იხ. მაგ. El-Tayeb (2011); Haritaworn (2010), და Buruma (2006).
- 5 ამ საკითხზე მეტი იხ. Massad (2004) და Éwanjé-Épée and Magliani-Belkacem (2013)

6 კოსოვოს სუვერენიტეტის ვრცელი განხილვისთვის იხ. Bolton and Visoka (2010)

7 იხ. მაგ. Fowler (2014)

8 ამ საკითხებზე დეტალური ანგარიშისთვის იხ. Zuin and Apostolidis (2008). სექსუალური ორიენტაციის ნიადაგზე დისკრიმინაციის წინააღმდეგ დაცვა გახდა კოსოვოს ანტიდისკრიმინაციული კანონმდებლობის ნაწილიც. მეტი იხ. Fauchier (2013)

9 იხ. Tekin (2005); Kuus (2004) და Kovacevic (2008).

10 მაგალითად, „ახალგაზრდა ფედერალისტთა ევროპულმა მოძრაობამ“ დაადასტურა ევროკავშირი, რომ ის ქმნის ახალ მუსლიმურ გეტოებს ახალი სავიზო რეჟიმით, რომელიც საშუალებას აძლევს მაკედონიის, სერბეთის და მონტენეგროს, მაგრამ არა – ბოსნია და ჰერცეგოვინას, თურქეთის, ალბანეთის და კოსოვოს (ყველა ამათგანი მუსლიმური უმრავლესობის ქვეყანაა) მოქალაქეებს, იმოგზაურონ ევროკავშირში. დეტალური აღწერისთვის იხ. Birca (2009).

11 კოსოვოსთვის ევროკავშირის მიერ წაყენებული პირობების დეტალური განხილვისთვის იხ. Ker-Lindsay and Economides (2012).

12 იხ. მაგ. Richmond (2009a, 2009b, 2011).

13 იხ. მაგ. Heiland, Comet, and Reintke (2013)

14 თარგმანი ალბანურიდან. თუ სხვაგვარად არ არის მითითებული, ყველა თარგმანი ჩემი გაკეთებულია (ავტორის შენიშვნა).

15 დამატებითი ინფორმაციისთვის იხ. www.eulex-kosovo.eu და <http://www.euforbih.org>.

16 „სტაბილიზაციისა და ასოციაციის შეთანხმება და პროცესი“ შეგიძლიათ მოიპოვოთ აქ : http://ec.europa.eu/enlargement/policy/glossary/terms/saa_en.htm

17 იხ. მაგ. Global Detention Project (2014).

18 იხ. Rao (2012)

19 ასევე. იხ. Žižek (2008)